

УДК 378.016:930

DOI: <https://doi.org/10.37203/kibit.2024.50.01>

Юрій ДИМИТРОВ,

старший викладач

ORCID ID: 0009-0001-7337-1254

dimitrov@kibit.edu.ua

Київський інститут бізнесу та технологій

м. Київ, Україна

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджено специфіку викладання історії України в умовах сучасних швидкісних трансформацій нашої держави зокрема і світу загалом. Проаналізовано глобалізаційні процеси в економіці, політиці, культурі, науці й освіті, які впливають на перебіг подій в нашій країні та за кордоном. Окреслено значення нових технологій в навчанні, переваги й недоліки значної кількості інформації, що перешкоджає цілісному й неупередженому баченню постаті чи явища через надмір псевдоматеріалів.

З'ясовано головні виклики для викладача дисципліни, що полягають у постійному оновленні освітніх програм і навчальних матеріалів, підвищення власного рівня обізнаності, врахуванні розмаїтих поглядів на певну подію під час аналізу колізії, дотримання паритету протягом обговорень, індивідуального підходу, оскільки студенти мають різний досвід, ерудованість, виховання, морально-етичні цінності й переконання.

Доведено негативну роль емоційних чинників, які заважають об'єктивному осмисленню історичних процесів і явищ. Встановлено потребу актуалізації сьогочасних проблем крізь призму «минуле – теперішнє – майбутнє».

***Ключові слова:** історія, сучасні виклики, глобалізація, навчальні програми, критичне мислення.*

Yurij DIMITROV,

Senior Lecturer

ORCID ID: 0009-0001-7337-1254

dimitrov@kibit.edu.ua

Kyiv Institute of Business and Technology

Kyiv, Ukraine

SPECIFICATIONS OF TEACHING THE HISTORY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

The article examines the specifics of teaching the history of Ukraine in the conditions of modern rapid transformations of our country in particular and the world in general. It analyzes globalization processes in the economy, politics, culture, science and education, which affect the course of events in our country and abroad, outlines the importance of new technologies in education, the advantages and disadvantages of a significant amount of information, which prevents a holistic and unbiased vision of a figure or phenomenon due to an excess of pseudo-materials, clarifies the main challenges for the teacher of the discipline, which consist in constantly updating educational programs and educational materials, increasing one's own level of awareness, taking into account various views on a certain event during the analysis of a collision, maintaining parity during discussions, an individual approach, since students have different experiences, erudition, education, moral and ethical values and beliefs.

The work proves the negative role of emotional factors that interfere with the objective understanding of historical processes and phenomena. Difficulties related to historical contradictions, interpretation of events, access to archives and updating of educational materials are serious challenges for teachers and educational institutions. However, at the same time, they provide an opportunity to develop students' skills of analysis, strategic and critical thinking, which are extremely necessary traits in the modern world.

The need to actualize current problems through the prism of "past - present - future" has been established. The internationalization of the course becomes important, because the conditions of globalization make Ukrainian history part of the general study of the world, and not an isolated subject, which allows students to better understand what factors and events influenced the development of Ukraine in its internal and external context. Teachers should provide students with up-to-date knowledge of world history to help them thoroughly analyze historical processes and draw valid and reasoned conclusions.

Keywords: *history, modern challenges, globalization, educational programs, critical thinking.*

Вступ

Глобалізація та історія України: зв'язок і вплив.

Глобалізація – процес інтеграції економіки, політики, культури та освіти на світовому рівні, що посилює взаємозв'язок між країнами й народами, впливає на історичний наратив України. Викладання історії України в умовах глобалізації надає унікальну можливість розглянути вітчизняні події, постаті, явища в контексті світових колізій та перипетій.

Важливою стає інтернаціоналізація курсу, адже умови глобалізації роблять українську історію частиною загального студіювання світової, а не

ізолюваним предметом, що дозволяє студентам краще розуміти, які фактори та події впливали на розвиток України в її внутрішньому і зовнішньому контексті. Викладачі повинні забезпечувати студентів актуальними знаннями зі світової історії, щоб допомогти їм ґрунтовно аналізувати історичні процеси та робити слушні й аргументовані висновки.

Методи та матеріали

У статті були використані такі методи дослідження: синтез, аналіз, порівняльно-історичний метод.

Необхідним складником сучасного викладання матеріалу є мультикультурний підхід. Міграція та переміщення народів призводить до збільшення культурного різноманіття. Викладання історії України вимагає врахування мультикультурного середовища. Тому навчальні програми повинні містити вивчення багатьох культурних, релігійних та етнічних груп, які вплинули на формування історії нашої держави, що підкреслює самобутність національної культури, але водночас обумовлює толерантність і повагу до інших етносів, які забезпечують єдність українського народу, краще розуміння розмаїтих історичних досвідів та перспектив всередині України.

Результати

I. Сучасні джерела інформації – розвиток аналітичного і критичного мислення

Глобалізація змінила способи доступу до інформації. Студенти можуть легко отримувати різноманітні історичні джерела (скани, книжки, статті; відкриті електронні бібліотеки; комунікація в соцмережах, блоги) з будь-якої країни завдяки Інтернету. Але викладачі повинні навчити їх критично аналізувати прочитану чи прослухану інформацію, ретельно аналізувати дані, зіставляючи факти з викладеним у мережі матеріалом, перевіряти достовірність і визначати цінність для історичної науки. Водночас вражають і спонукають викристовувати в навчальних цілях та для розвитку загальної ерудиції нові можливості публічного обміну інформацією – передусім інтерактивні джерела (віртуальні музеї, архіви, галереї тощо).

II. Україна в контексті світових проблем

Зараз викладання історії України потребує обговорення актуальних світових проблем – конфлікти, екологічні кризи та світова політика. Це допомагає студентам розуміти, як наше минуле й сьогодення пов'язані з масштабними викликами теперішнього й майбутнього та окреслити уроки попередніх століть.

Аби розкрити роль контексту світових проблем у викладанні історії України, варто розглянути кілька прикладів.

- ✓ Україна та геополітичні конфлікти. Україна опинилася в центрі уваги світової спільноти через воєнні перипетії, що мають світове значення, оскільки втягують різні сили й викликають розмаїті полеміки в міжнародному співтоваристві. Викладачу доречно

проаналізувати історичний контекст, масштаби і наслідки для України та світової політики в діахронії та синхронії.

- ✓ Національна ідентичність і мультикультуралізм. Україна є мультиетнічною та мультикультурною. Тож необхідними стають обговорення прав меншин і збереження культурної спадщини за пріоритету суверенності й консолідації українського народу.
- ✓ Енергетична безпека й екологічні питання. Україна відіграє важливу роль у сфері енергетичної безпеки та ядерного роззброєння. Викладач може запропонувати дебати щодо нагальності вирішення екологічних питань (вітрова й сонячна енергетика, енергоефективність, відновлення ресурсів, сміттепереробка, забруднення води, знищення рослин тощо) і проблем ядерного озброєння (офіційні та неофіційні випробування, загрози) в контексті світової безпекової кризи.
- ✓ Міграція та біженці. Через повномасштабну війну наша держава переживає масштабну зовнішню та внутрішню міграцію, що зумовила демографічну кризу. Викладачу зі студентами варто з'ясувати вплив цих явищ на суспільство та економіку України.

Звідси, викладання історії України в контексті світових проблем допомагає студентам краще розуміти свою країну в масштабній перспективі та розвивати критичне мислення з важливих глобальних питань.

Сьогодні Україна стикається із гострими сучасними викликами – війна, питання національної ідентичності, становлення громадянського суспільства і утвердження нації. Тому доцільно провести паралель «минуле – теперішнє – майбутнє», щоб усвідомлювати, аналізувати й вирішувати сучасні проблеми, спираючись на досвід поколінь і актуалізуючи власний (особа – родина – громада – держава).

III. Стимулювання міжнародного обміну як запорука світової суб'єктності.

Викладання історії України може стимулювати міжнародний обмін студентами та дослідниками задля з'ясування точок перетину спільної історії, наявність подібних колізій, що стали ключовими за певної доби та призвели до кардинальних суспільних зрушень.

IV. Виклики викладання історії України – рушії комплексного студіювання процесів:

- ✓ Історичні контрверсії. Історія України містить численні спірні питання, пов'язані з територіальними аспектами, етнічними конфліктами і тлумаченням подій. Викладачу доречно ставити й обговорювати навіть провокативні питання, стимулювати студентів критично мислити, полемізуючи на порушені теми. Домінувати повинні ґрунтовні аргументи, які спираються на фактаж, думки, а не емоції (наприклад, суперечки щодо тлумачення Голодомору 1932–1933 рр. – винятково акт геноциду з боку СРСР чи фатальний

наслідок економічної політики), що надає унікальну можливість розглядати історію України в контексті глобальних подій, навчаючись осмислено захищати власні погляди.

- ✓ Інтерпретація історичних подій в контексті України може відрізнитися залежно від розмаїтих чинників (політичні переконання, етнічну й культурну належність, освіту). Особливо яскраво амбівалентність поглядів помітна протягом аналізу соціальних настроїв, починаючи від 2004 року (Помаранчева Революція, Євромайдан або Революція Гідності, анексія Криму тощо). Викладач повинен допомагати студентам досліджувати різні погляди, аналізуючи доступні історичні докази, завдяки чому вони стають більш освіченими громадянами і дослідниками історії України, що містить багато спірних моментів: оцінка діяльності історичних постатей, інтерпретація подій та історичні пам'ятники. Викладач має створювати відкрите і діалектичне середовище для обговорення цих питань, розвиваючи у студентів навички аналізу й аргументації. Адже історія нашої держави насамперед у сучасному контексті може бути предметом гострих політичних та етнічних суперечок. Викладач повинен балансувати між різними позиціями, спонукати до вдумливого обговорення, що часом стає складним завданням через емоційні спалахи, сильні переконання і невміння чути іншого.
- ✓ Політичний вплив. Історію часто використовують задля певної гри в масштабах світової політики, особливо в умовах геополітичних конфліктів. Викладач має залишатись раціональним і привчати студентів бути об'єктивними, уникаючи політичної маніпуляції передусім у навчальних матеріалах і методах викладання. Історія – мистецтво інтерпретації. Викладач повинен допомагати студентам бачити всю картину неупереджено, що стане підґрунтям належного фахового тлумачення події, постаті, явища. Тільки так можна розібратись у складних історичних суперечках.
- ✓ Технологічні виклики. Сучасні технології та соціальні мережі можуть зміщувати акцент з навчальних програм на неформальну освіту. Викладачі та освітні установи повинні активно використовувати технології для збагачення навчання і стимулювання інтересу до історії. Доступ до архівних матеріалів може бути обмеженим, особливо коли йдеться про події за тоталітарних режимів, що ускладнює наукові дослідження і навчання студентів історичної методології.
- ✓ Актуальність навчальних матеріалів. Історія України постійно змінюється. Тож потрібно вчасно оновлювати освітній процес (програми й матеріали), аби відобразити останні дослідження та події, що вимагає постійного актуалізування навчальних програм і пошуку нових інформаційних джерел.

- ✓ Різноманіття учнівської аудиторії. Сучасні групи представляють студентів із різними рівнями підготовки, культурними та мовними відмінностями. Викладач має розробляти методи навчання, враховуючи цю різноманітність (уявлення, цінності, досвід, етнос, релігія, виховання) і допомагати успішно навчатися та розуміти історію України кожному. Крім того, розвиток технологій зумовлює інформаційне перевантаження і фрагментацію знань. Викладач повинен пояснити студентам основи систематизації інформації, навчити розмежовувати головне і другорядне, щоб розуміти глибокі зв'язки в історії України.
- ✓ Глобальна конкуренція. Через складну демографічну ситуацію в нашій державі зараз освітні заклади мають бути в тренді новітніх тенденцій, аби забезпечити якісний рівень підготовки свідомого громадянина і професіонала. Тому необхідно постійно вдосконалювати методи навчання, адаптуючи навчальні програми й матеріали, враховувати світовий досвід, співпрацювати з відповідними інституціями в Україні й за кордоном і залучати студентство до актуальних досліджень, щоб залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку освіти та праці у мінливій історико-політичній ситуації.

Складнощі, пов'язані з історичними суперечностями, інтерпретацією подій, доступом до архівів і оновленням навчальних матеріалів, становлять серйозні завдання для викладачів та освітніх установ. Проте водночас надають можливість розвивати у студентів навички аналізу, стратегічного і критичного мислення, що є вкрай необхідними рисами в сучасному світі.

Висновок

Україна, вступаючи в діалог зі світовою спільнотою та прагнучи впоратись із глобальними викликами, повинна прагнути збагатити свою історичну пам'ять і зробити свій внесок у світову науку, освіту й культуру.

Викладання історії України є складним і важливим процесом, який сприяє глибшому розумінню минулого й сучасного нашої держави, забезпечує студентів знаннями, уміннями й навичками, необхідними для успішної адаптації та самореалізації в глобальному світі, збереження культурної спадщини Батьківщини.

Вивчення історії країни у світовому контексті допомагає студентам краще розуміти минуле Вітчизни та його вплив на теперішній світ, хоча кидає виклики, пов'язані з інтерпретацією історичних подій та забезпеченням об'єктивності в навчанні. Викладачі та студенти повинні їх сміливо приймати, ґрунтовно студіювати й робити власні зважені висновки.

Отже, якісне й ефективне викладання історії України вимагає активної участі освітніх установ, викладачів і студентів у адаптації до сучасних викликів та можливостей, що допоможе зміцнити розуміння історії нашої

держави, сприяти міжнародній взаємодії та розвивати навички критичного аналізу й мислення у молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грицак, Я. (2019). Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX століття. Yakaboo Publishing.
2. Грушевський, М.С. (1991). Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя. Наукова думка.
3. Гуржій, О., Реєнт, О. (2024). У лабіринтах української дипломатії. Від князівської доби до початку XX століття. Арій.
4. Капранов, В., Капранов, Д. (2023). Історія Європи: український погляд. Зелений пес
5. Крип'якевич, І. (2022). Історія України. Центр навчальної і практичної літератури
6. Плохій, С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Клуб сімейного дозвілля.

REFERENCES:

1. Gryczak, Ya. (2019). Narys istoriyi Ukrayiny. Formuvannya modernoyi nacyi XIX–XX stolittya. Yakaboo Publishing.
2. Grushevskyy, M.S. (1991). Narys istoriyi Kyuyivskoyi zemli vid smerti Yaroslava do kincyа 14 storichchya. Naukova dumka.
3. Gurzhij, O., Rezent, O. (2024). U labiryntax ukrayinskoyi dyplomatiyi. Vid knyazivskoyi doby do pochatku XX stolittya. Ariy.
4. Kapranov, V., Kapranov, D. (2023). Istoriya Yevropy: ukrayinskyj poglyad. Zelenyj pes.
5. Krpyakevych, I. (2022). Istoriya Ukrayiny. Centr navchalnoyi i praktychnoyi literatury.
6. Ploxij, S. Brama Yevropy. Istoriya Ukrayiny vid skifskyx voyen do nezalezhnosti. Klub simejnogo dozvillya.

Отримано редакцією / Received: 21.04.24

Прорецензовано / Revised: 03.05.24

Схвалено до друку / Accepted: 08.05.24